

Handläggare
Elisabeth Forsberg-Uvemo
Telefon: 08-50833010
Annika Risel
Telefon: 08-50833607

Till
Utbildningsnämnden
2016-10-20

En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr 001269/2016

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Tony Mufic
Utbildningsdirektör

Inger Pripp
Grundskoledirektör

Sammanfattning

Statens skolverk har fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till en stadiindelad timplan för grundskolan. Dagens timplaner är inte uppdelade efter stadier utan anger minsta garanterade undervisningstid per ämne eller ämnesgrupp för åk 1-9. Antalet timmar för de olika ämnena skulle enligt uppdraget fördelas på låg-, mellan- och högstadiet (årskurserna 1-3, 4-6 respektive 7-9) i stället för som idag då de enbart anges totalt för hela grundskoletiden. En sådan förändring bedöms bland annat kunna underlätta för huvudmännen att garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till.

Förvaltningen ställer sig överlag positiv till promemorians förslag och hänvisar till att Stockholm stad redan idag har en stadiindelad timplan med utgångspunkt i att skapa en likvärdighet mellan skolorna.

Bakgrund/Ärendet

Statens skolverk fick den 15 maj 2014 i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till en stadiindelad timplan för grundskolan. Dagens timplaner är inte uppdelade efter stadier utan anger minsta garanterade undervisningstid per ämne eller ämnesgrupp för årskurs 1-9. Av regeringens uppdrag till Skolverket framgår att timplanen även fortsättningsvis ska reglera den minsta garanterade undervisningstid som ska erbjudas eleverna. Antalet timmar för de olika ämnena skulle enligt uppdraget fördelas på låg-, mellan- och högstadiet (årskurserna 1–3, 4–6 respektive 7–9) i stället för som idag anges enbart totalt för hela grundskoletiden. En sådan förändring bedöms bland annat kunna underlätta för huvudmännen att garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till. Den stadiindelade timplanen bedöms även leda till en mer likvärdig skola och underlättar för enskilda elever om de vill byta skola.

De ändringar som föreslås i skollagen ska träda i kraft den 1 juli 2017. Det finns dock vissa övergångsbestämmelser kring införandet av den stadiindelade timplanen.

Flera av förslagen i promemorian bedöms inte ge ekonomiska konsekvenser för kommunerna men viss ekonomisk kompensation kommer att ges i det generella statsbidraget gällande förslaget om att betyg ska sättas i moderna språk från och med årskurs 6.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samverkan med avdelningen för utveckling och samordning.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ställer sig överlag positiv till promemorians förslag och lämnar nedan vissa synpunkter på förslag som innebär förändringar och annat som förvaltningen vill lyfta fram.

4 En stadiindelad timplan är en förutsättning för en likvärdig skola

Förslag: Det ska införas en stadiindelad timplan i grundskolan.
Bedömning: Det bör även i fortsättningen finnas möjlighet för Statens skolinspektion att besluta att en huvudman får bedriva utbildning i grundskolan utan att tillämpa timplanen. Statens skolverk bör få i uppdrag att ta fram förslag till stadiindelade timplaner för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Förslag 4

Förslaget till en stadiindelad timplan i grundskolan bygger till stora delar på ett förslag som tagits fram av Statens skolverk på uppdrag av regeringen. I arbetet med att ta fram en stadiindelad timplan för grundskolan har Skolverket utgått från de antaganden om undervisningstid som ligger till grund för konstruktionen av kunskapskraven. I promemorian görs bedömningen att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram förslag till stadiindelade timplaner även för övriga obligatoriska skolformer.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen ställer sig positiv till en stadiindelad timplan. Stockholms stad har haft en stadiindelad timplan för grundskolan och grundsärskolan sedan flera år tillbaka med utgångspunkt i att skapa en likvärdighet mellan skolorna. Denna likvärdighet underlättar också för skolor och elever vid övergångar och skolbyten och för skolan att säkerställa elevens garanterade undervisningstid. Stadiindelningen har tagits fram under medverkan av skolledare i staden och bygger på kursplanerna och kunskapskraven för de olika årskurserna.

5.2.5 Matematik

Förslag: I ämnet matematik i grundskolan ska den minsta garanterade undervisningstiden om 1 230 timmar fördelas med 420 timmar i lågstadiet, 410 timmar i mellanstadiet och 400 timmar i högstadiet.

5.2.6 Språkval

Förslag: I språkval ska den minsta garanterade undervisningstiden om 320 timmar fördelas med 48 timmar i mellanstadiet och 272 timmar i högstadiet.

5.2.8 Naturorienterande ämnen – biologi, fysik och kemi

Förslag: I de naturorienterande ämnena ska den minsta garanterade undervisningstiden om 600 timmar fördelas med 143 timmar i lågstadiet, 193 timmar i mellanstadiet och 264 timmar i högstadiet.

I mellanstadiet ska 165 timmar fördelas jämnt mellan biologi, fysik respektive kemi (55 timmar per ämne). Resterande 28 timmar ska huvudmannen få fördela fritt mellan de naturorienterande ämnena.

I högstadiet ska 225 timmar fördelas jämnt mellan biologi, fysik respektive kemi (75 timmar per ämne). Resterande 39 timmar ska huvudmannen få fördela fritt mellan de naturorienterande ämnena.

5.2.12 Teknik

Förslag: Ämnet teknik ska anges som ett eget ämne i den stadiindelade timplanen. Den minsta garanterade undervisningstiden om 200 timmar fördelas med 47 timmar i lågstadiet, 65 timmar i mellanstadiet och 88 timmar i högstadiet.

5.3.3 Minskad undervisningstid i elevens val innebär minskad administration

Förslag: Elevens val i grundskolan och specialskolan ska minskas med 105 timmar till 277 respektive 275 undervisningstimmar. Tiden för elevens val ska inte stadiindelade i grundskolans timplan.

5.3.4 Undervisningstid från elevens val bör föras över till undervisning i matematik

Förslag: 105 undervisningstimmar från elevens val i grundskolan och specialskolan ska föras över till ämnet matematik i årskurs 7–9.

5.3.5 Även elevens val i grundsärskolan bör minskas till förmån för utökad undervisningstid i matematik

Förslag: Undervisningstiden i elevens val i grundsärskolan ska minskas med 45 timmar till 150 timmar. Vidare ska undervisningstiden i ämnet slöjd minskas med 60 timmar. De undervisningstimmar som frigörs ska användas till att utöka undervisningstiden i matematik med 105 timmar.

Förslag 5.2.5 - 5.3.5

Promemorians förslag innebär att undervisningstiden i elevens val i grundskolan och specialskolan ska minskas till förmån för annan undervisning. Skälen är bland annat att det finns brister i skolornas hantering av elevens val och att en stor majoritet av rektorer och huvudmän har framfört önskemål om att undervisningstiden för elevens val ska minskas.

Under senare år har det skett förstärkningar av undervisningstiden i ämnet matematik. De två senaste förändringarna innebär att undervisningstiden har utökats med totalt 225 timmar. I förslaget till den stadiindelade timplanen i grundskolan föreslås att dessa timmar ska fördelas mellan låg- och mellanstadiet. De undersökningar, bland annat PISA, som legat till grund för de senaste besluten om att utöka undervisningstiden i ämnet matematik talar för att det behövs ytterligare förstärkningar. Av dessa anledningar föreslås i promemorian att den minskade undervisningstiden i grundskolan och i specialskolan i elevens val förs över till ämnet matematik. Med hänsyn tagen till de två senaste utökningarna av undervisningstiden görs bedömningen att en rimlig förstärkning uppgår till 105 timmar. I den stadiindelade timplanen i grundskolan bör denna tid förläggas i högstadiet. På motsvarande sätt är det viktigt att eleverna i grundsärskolan får utökad undervisningstid i matematik, varför ovanstående förslag finns gällande grundsärskolan.

I dag är ämnet teknik inkluderat i den tid som har avsatts för de naturorienterade ämnena. Såväl Skolverket som Skolinspektionen har framhållit att denna lösning medför att ämnet teknik inte utnyttjas till sin fulla kapacitet och att ämnet behöver synliggöras. Av denna anledning lämnas det i promemorian ett förslag som innebär att ämnet teknik ska få en egen minsta garanterad undervisningstid i grundskolans stadiindelade timplan.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen ställer sig bakom ovanstående förslag till förändringar. Det känns rimligt att utöka

undervisningstiden i matematik och att istället minska tiden för elevens val. Dock ställer sig förvaltningen något frågande över det som antyds i remissen om att positiva effekter av elevens val kan medföra att eleven presterar väl i andra ämnen och undrar om det finns något empiriskt underlag för detta påstående.

När det gäller matematik har flera internationella utvärderingar under senare år uppmärksammat att svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats. Det framgår också av TIMSS att svenska elever i internationell jämförelse får relativt få undervisningstimmar i matematik. Att utöka tiden för matematikundervisningen är ett sätt att lyfta fram matematiken och att skapa bättre förutsättningar att kunna utveckla elevernas lärande och kunskaper i matematik. Dock vill vi påpeka att ökad undervisningstid i sig inte är någon garanti för högre måluppfyllelse. Att ett ämne med låg måluppfyllelse får fler undervisningstimmar garanterar inte en bättre undervisning. Det finns en rad kvalitativa faktorer som kan väga tyngre än ännu fler lektionstimmar.

Förvaltningen noterar också att utökad tid i matematik ställer ytterligare krav på huvudmän och skolor att ha legitimerade och behöriga lärare i matematik i tillräcklig utsträckning. Redan idag är detta en svårighet och bör beaktas på nationell nivå tillsammans med förslaget om utökad tid i matematik.

När det gäller de naturorienterande ämnena är det bra att de olika ämnena biologi, fysik och kemi skrivs fram med specifika timmar i mellanstadiet. Dock föreslås i promemorian ingen förstärkning gällande naturvetenskap. När det gäller naturvetenskap refereras inte alls till PISA, som visar på låga resultat, utan resonemanget stödjer sig på TIMMS som visar på bra resultat i årskurs 4 men låga i årskurs 8. Argumentet är att den positiva trenden i årskurs 4 förväntas fortsätta när eleverna kommer till årskurs 8. Detta samtidigt som det i promemorian lyfts fram att elevers måluppfyllelse är lägre i de naturorienterande ämnena än i övriga ämnen.

Förvaltningen är positiv till att teknikämnet profileras. Både forskning och den samlade erfarenheten visar att ämnet till viss del är åsidosatt i skolan.

När det gäller språkval anser förvaltningen att det är positivt att tid för detta även läggs i mellanstadiet. Det skapar en likvärdighet mellan skolor att alla elever börjar med språkval i årskurs 6 istället för att en del påbörjar detta i årskurs 7. Att börja lära sig ett nytt

språk i tidig ålder ökar också möjligheterna till goda språkfärdigheter.

5.4.2 Möjligheten att minska undervisningstiden bör begränsas till stadier

Förslag: En grundskola ska vid skolans val få minska antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp med högst 20 procent per stadium. I samband med att timplanerna i specialskolan och sameskolan blir stadieindelade ska möjligheten att minska undervisningstiden till förmån för skolans val på liknande sätt begränsas per stadium.

6.2 Grundskolans timplan bör vara en bilaga till skolförordningen

Förslag: Grundskolans timplan i bilaga 1 till skollagen ska upphävas. De nuvarande bilagorna 2–5 ska betecknas bilaga 1–4. Grundskolans stadieindelade timplan ska införas som en ny bilaga 1 till skolförordningen. Övriga timplaner ska benämnas bilaga 2–4.

7 Benämningarna låg-, mellan- och högstadium bör återinföras i skollagen

Förslag: Det ska i skollagen anges att utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är indelad i låg-, mellan- och högstadium.

I grundskolan och grundsärskolan ska

- lågstadiet omfatta årskurs 1–3,
- mellanstadiet omfatta årskurs 4–6, och
- högstadiet omfatta årskurs 7–9.

I specialskolan ska

- lågstadiet omfatta årskurs 1–4,
- mellanstadiet omfatta årskurs 5–7, och
- högstadiet omfatta årskurs 8–10.

I sameskolan ska

- lågstadiet omfatta årskurs 1–3, och
- mellanstadiet omfatta årskurs 4–6.

Förslag 5.4.2 – 7

När det gäller förslaget om att timplanen flyttas till skolförordningen är syftet att öka möjligheterna att på ett något enklare sätt från centralt håll kunna genomföra nödvändiga ändringar av timplanen när ett sådant behov uppmärksammas. Med

den nuvarande ordningen skulle en ändring i timplanen behöva föregås av en ändring i skollagen och det rör sig om en relativt långdragen process. Timplanerna för de övriga obligatoriska skolformerna finns redan som bilagor till skolförordningen. Ett återförande av grundskolans timplan till förordningsnivå skapar därmed också en enhetlig struktur för de obligatoriska skolformerna.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen anser att förslaget om att skolans val får införas genom att minska antalet timmar i ett ämne eller ämnesgrupp med högst 20 procent ska gälla *per stadie* är bra. Idag finns möjligheten att en huvudman kan ta bort all undervisning i ett ämne under vissa årskurser, med undantag av svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik. Förslaget är därmed i linje med syftet att uppnå en ökad likvärdighet för eleverna.

Förvaltningen anser också att benämningarna låg-, mellan- och högstadiet är väl etablerade och används i olika sammanhang varför ett återinförande i skollagen känns rimligt.

8.2.2 Om moderna språk blir ett eget ämne uppnås en ökad tydlighet

Förslag: Moderna språk ska i skollagen anges som ett ämne som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval i grundskolan och specialskolan. I skolförordningen ska det anges att huvudmannen inom ramen för ämnet moderna språk ska erbjuda eleven vissa valmöjligheter.

8.3.2 Undervisningen i språkval bör påbörjas senast i årskurs 6 och därmed saknas skäl för en särskild betygsbestämmelse

Förslag: Betyg i grundskolan och sameskolan ska sättas i alla ämnen, även de ämnen som eleven fått undervisning i inom ramen för språkval, i slutet av varje termin från och med årskurs 6. Detsamma ska gälla i grundsärskolan om en elev eller en elevs vårdnadshavare begär att betyg ska sättas. Betyg i specialskolan ska sättas i alla ämnen – även de ämnen som eleven fått undervisning i inom ramen för språkval – i slutet av varje termin från och med årskurs 7.

Bedömning: Statens skolverk bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag till kunskapskrav i moderna språk i slutet av årskurs 6. Skolverket bör vidare få i uppdrag att ta fram och publicera stöd för bedömning och betygsättning i moderna språk i slutet av årskurs 6 i form av ett kommentar-material till kunskapskraven.

Förslag 8.2.2 – 8.3.2

Moderna språk erbjuds som alternativ inom språkvalet men är inte betecknat som ämne i skollagen. Moderna språk har en kursplan och är därmed att betrakta som ett ämne i den mening som avses i 10 kap. 8 § skollagen. I syfte att uppnå en ökad tydlighet föreslås att moderna språk ska anges som ett ämne i skollagen.

Idag sätts det första terminsbetyget i ämnen inom språkvalet från och med höstterminen i årskurs 7 i grundskolan. Eftersom eleverna enligt den nya stadiindelade timplanen i grundskolan ska erbjudas språkval senast i årskurs 6 föreslås att betygsbestämmelserna ändras och att betygssättning ska ske för samtliga ämnen från och med årskurs 6. Liknande förändringar föreslås beträffande betygsbestämmelserna för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen bedömer att de föreslagna förändringarna ovan skapar enhetlighet och tydlighet i förhållande till gällande regelverk och promemorians förslag.

9.3 Även elever med anpassad studiegång måste i möjligaste mån bli behöriga till gymnasieskolan

Förslag: Bestämmelsen i skollagen om anpassad skolgång ska kompletteras så att det anges att den anpassade studiegången i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska utformas så att eleven så långt det är möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

Förslag 9.3

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 3 kap. 7 § skollagen innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Ett beslut om anpassad studiegång kan alltså innebära att eleven ges möjlighet att koncentrera sina studier på ett mindre antal ämnen. Idag är en gymnasieutbildning närmast en förutsättning för att unga ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden och för att bli behörig till gymnasieskolans nationella program krävs godkända betyg i ett visst antal ämnen. Därmed finns det enligt promemorian skäl att tydliggöra att målsättningen ska vara att även elever med anpassad studiegång ska kunna studera vidare i gymnasieskolan. Av den anledningen ska 3 kap. 12 § första stycket skollagen tillföras en mening där det anges att den anpassade studiegången i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska utformas så att eleven så långt det är möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen ställer sig bakom promemorians förslag.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet justeras omedelbart

Bilaga

Promemorian ”En stadielindad timplan i grundskolan och närliggande frågor” (U2016/03475/S).